

Bekir Yıldız'ın "Türkler Almanya'da" İsimli Eserinin Pozitivist Bir Yaklaşımla İncelenmesi

The Work of Bekir Yıldız Titled "Turks in Germany" Investigation with a Positivist Approach

Doç. Dr. Meryem NAKİBOĞLU¹, Yüksek Lisans Öğrencisi Betül AŞIK²

Öz

Almanya İkinci Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan iş gücü açığını karşılamak amacı ile farklı ülkelerden göçmen işçi talebinde bulunmuştur. Bu talep doğrultusunda Türkiye'den de erkek ve kadın birçok insan çalışmak için Almanya'ya göç etmiştir. Bu bağlamda kendilerine bambaşka bir dünyanın kapıları aralanmıştır. Farklı bir dil ve farklı bir kültür ile karşılaşan göçmenler toplum içerisinde yaşadıkları zorlukları dile getirme ihtiyacı duymuşlardır. Yaşadıklarını kaleme alarak kendilerini ifade etme yolunu seçmişlerdir. Nitekim bu şekilde Göçmen Edebiyatı'nın ilk temelleri atılmıştır. Bu çalışmanın amacı Bekir Yıldız'ın "Türkler Almanya'da" adlı eseri ele alınarak, Almanya'ya işçi olarak giden birinci nesil göçmenlerin gurbete gidiş nedenlerini açıklayarak; orada karşılaştıkları sosyokültürel farklılıkları, yaşadıkları çeşitli sorunları ve bu sorunlara neden olan etkenleri tespit etmektir. Bu tespitler doğrultusunda çalışmada öncelikle Göçmen Yazınının tarihsel sürecine değinilecektir. Tarihsel süreç ele alındıktan sonra Göçmen Edebiyatının çok farklı isimlerde adlandırılmaları üzerinde durulacak, daha sonra da Göçmen Yazınının ilk yazarlarından biri olan Bekir Yıldız hakkında bilgi verilecektir. Kendisi de işçi olarak 1962 – 1966 yılları arasında dört yıl boyunca Almanya'da yaşamış olan yazarın "Türkler Almanya'da" isimli eseri, Almanya'da bulunduğu yıllardaki dikkatli gözlemleri ve eleştirel bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Eser, aynı zamanda yazarın hayatının bir yansıması niteliğindedir. Çalışmada otobiyografik unsurlar içeren "Türkler Almanya'da" adlı eser pozitivist yöntem ile incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk işçi göçü, göçmen edebiyatı, Bekir Yıldız, kültür çatışması

Makale Türü: Araştırma

Abstract

Germany demanded labor migration from different countries in order to meet the emerging labor shortage after the Second World War. In line with this demand also emigrated from Turkey to Germany to work a lot of people. In this context, the doors of a completely different world have been opened for them. Immigrants who faced with a different language and different culture, need to express themselves by writing down the difficulties they faced in society. They chose to express themselves by writing down all that they lived. As a matter of fact, the first foundations of Immigrant Literature were laid in this way. The purpose of this study is to base on Bekir Yıldız's work titled "Türkler Almanya'da", by explaining the reasons for going abroad for the first generation immigrants who went to Germany as workers; to determine the sociocultural differences they encounter there, the various problems they experience and the factors that cause these problems. In line with these determinations first of all, the historical process of Immigrant Literature will be discussed in the study. After discussing the historical process, various names of Immigrant Literature will be emphasized and then information will be given about Bekir Yıldız, one of the first writers of Immigrant Literature. The work of the author, who also lived as a worker in Germany for four years between 1962 and 1966, was written with his careful observations and a critical point of view during his years in Germany. The book is also a reflection of the author's life. In the study, the work

¹Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, mnakiboglu@adu.edu.tr

²Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, betulasikk@gmail.com

Atf için (to cite): Nakiboğlu, M., & Aşık, B. (2021). Bekir Yıldız'ın "Türkler Almanya'da" isimli eserinin pozitivist bir yaklaşımla incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(4), 1280-1290.

named "Türkler Almanya'da", which contains autobiographical elements, will be analyzed with a positivist method.

Keywords: Turkish worker migration, immigrant literature, Bekir Yıldız, cultural conflict

Paper Type: Research

Giriş

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesi ile birlikte savaşın izlerini silmeye çalışan Batı Avrupa ülkelerinde büyük bir iş gücü açığı ortaya çıkmıştır. Savaş sonrası kalkınma sürecine giren Avrupa ülkeleri bu iş gücü ihtiyacını gidermek amacıyla çeşitli ülkelere göçmen işçi alım talebinde bulunmuştur. Yapılan anlaşmalar gereği, iki Almanya'nın birleşmesinden önceki adıyla Batı Almanya 1955 yılından itibaren İtalya, Yunanistan ve Portekiz gibi Akdeniz ülkelerinden işçi almaya başlamıştır. Bu göç dalgası özellikle 1960'lı yıllarda ivme kazanmış ve Türkiye ile Almanya arasında 30 Ekim 1961'de İşçi Göçü Anlaşması imzalanmıştır.

Türkiye'den Almanya'ya yapılan göçün arka planına bakıldığında daha çok Türkiye'nin o dönemde henüz ekonomik kalkınmasını gerçekleştiremediği, işsizlik oranının çok yüksek olduğu, gayri safi milli hasılanın çok düşük olduğu görülür. Bu sebeple Almanya'nın işçi açığını kapatmak amacıyla Türkiye'de iş ve işçi bulma kurumları çok daha aktif hale getirilir.

Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu bu göç hamlesi neticesinde Almanya'da çalışmak için birçok Türk vatandaşı göç kervanına katılır. Bu kervana katılan işçiler maddi kazanç sağlamak ve refah seviyelerini yükseltmek için anlaşma gereği iki yıllık bir sürece dâhil olurlar. Almanlar da misafir olarak gördükleri bu işçileri "Konuk İşçi" (Gastarbeiter) olarak adlandırmıştır.

Her ne kadar Türkiye ile Almanya arasındaki iş gücü anlaşması iki yıllığına imzalanmış olsa da, zaman içinde göç olgusu geçicilikten daimiliğe dönüşmüştür. Aradan geçen 60 yıllık göç süreci, Türklerin Almanya'da kalıcılığı ile sonuçlanmıştır.

Göçün ilk yılları incelendiğinde Türkiye'den Almanya'ya yapılan göçün ana nedeninin işsizlik ve yoksulluk olduğu görülmektedir. Maddi kaygılara bağlı olarak vatanını terk edip Almanya'ya göç etmiş olan Türkler, farklı bir topluma, dile, dine ve kültüre maruz kalmışlardır. Bunun yanı sıra Alman çalışma sistemi ve göçmen Türklerin iş hayatı da memleketlerinde alışık oldukları sistemden oldukça farklıdır.

Bu bağlamda göçmenler açısından bakıldığında toplumsal ve kültürel farklılıkların yanı sıra çalışma sistemlerinde de farklılıklar bulunduğu, yerli ve göçmen işçi arasında uygulanan ayrımcılık sebebiyle eşit işe eşit ücret ödenmediği görülür. Eşitsizlik ekseninde bu ve bunun gibi ortaya çıkan sorunların aşılması güç birer unsur olduğu görülmektedir.

Göçmenlerin yaşamış olduğu tüm olumsuzluklar edebiyata konu olmuştur. 1960'lı yılların sonlarında ve 1970'li yılların başlarında, bu bağlamda yaşanan toplumsal ve duygusal süreçleri dile getiren eserler neticesinde "*Migrantenliteratur*" olarak adlandırılan Göçmen Edebiyatı'nın temelleri atılır. Almanya'nın göçmen işçi almasından sonra ilk defa Alman Edebiyatında "Göçmen Edebiyatı" veya "Göçmenlik geçmişi olan yazarlar" terimleri kullanılmaya başlanır. Nakiboğlu, göçmen yazınının şu isimlerle adlandırıldığını ifade eder:

Almanya'da önce "Gastarbeiterliteratur" (Misafir İşçi Yazını), "Gast Literatur" (Konuk Yazını), "Literatur der Betroffenheit" (Gurbetçi Yazını), 80'li yıllarda genç kuşak yazarların eserleriyle "Ausländerliteratur" (Yabancıların Edebiyatı) olarak adlandırılır (Nakiboğlu, 2020: 95).

Tüm bu adlandırmalardan başka, bu yazın "Migrantenliteratur" ya da "Interkulturelle Literatur" olarak da geçmektedir (Dünkel, 2008: 62).

Tüm bu kavramlar terminolojik olarak tartışmalara neden olmuştur. Bu nedenle 1985'te Irmgard Ackermann ve Harald Weinrich'in girişimiyle on farklı ülkeden yabancı kökenli yazar

ile Alman yazar, eleştirmen ve yazın bilimciler Bad Homburg'da bir araya gelerek bu yazını "Migrantenliteratur" (Göçmen Yazını), ve "Minoritaetenliteratur" (Azınlıklar Yazını) olarak adlandırmışlardır (Nakiboğlu, 2020: 95).

Almanca konuşulan bir ülkeye göçmen olarak gelen, orada kısa yahut uzun süre yaşamış yazarlar tarafından Almanca yazılan literatürü tanımlamak için tüm bu terimler kullanılmıştır. Ana dili Almanca olmayan, ancak eserlerini Almanca yazıp yayınlayan bu göçmen yazarların milliyetleri ve dilleri birbirinden çok farklıdır. Bu diller Sırpça, Macarca, Çekçe, Türkçe, Rusça, Arapça veya Farsça'ya kadar çok geniştir. Bu yazarların kitapları her geçen gün Alman okurlar tarafından daha fazla okunmakta ve birçoğu en çok satanlar arasında yer almaktadır.

Göçmen edebiyatının gittikçe yükselen bu popüleritesinin olası bir nedeni ise yazarların yalnızca "yabancı" ülkelerin kültürünü ve belirli topluluklarını yazıyor olmaları değil, Almanya'daki yaşamı genellikle "yerli" Almanca konuşan yazarlardan farklı ve ilginç bir perspektiften görüyor olmalarıdır.

Bu edebiyat, Almanya'da her yıl verilen prestijli bir edebiyat ödülüne sahiptir. Adelbert Chamisso* göçmenlik geçmişi olan bir yazar olduğu için Almanya'da eser veren göçmen kökenli yazarları ödüllendirmek adına onun adını taşıyan "Adelbert Chamisso Ödülü" verilmektedir.

"Farklı kökenlerden gelen bu insanlar kendi sorunlarını, çatışmalarını, gözlemlerini, deneyim ve izlenimlerini daha doğrusu Alman toplumundaki yaşamlarını kendilerine özgü bir duyarlılık, duygusallık, coşku ve hayal gücüyle dile getirdikleri bir yazın oluşturdular. Başlangıçta bu yazın türü için "Konuk İşçi Yazını" terimi kullanıldı. Ancak daha sonra yükseköğrenim gören kişiler de bu kervana katılınca, uygun başka bir terim bulma zorunluluğu doğdu. Böylece kökenleri değişik milliyetlere dayanan birçok yazının yarattığı bu çok uluslu ve çok renkli edebiyata "Göçmen Yazını" denildi. Ayrıca "Almanlıların Edebiyatı", "Azınlıklar Edebiyatı" gibi başka terimler de kullanılmıştır" (bkz.Karakuş ve Kuruyazıcı, 2001).

Göçmen edebiyatı birinci kuşak, ikinci kuşak ve üçüncü kuşak olmak üzere üç nesilden oluşur. Birinci nesil yazarlar, genellikle Türkçe olarak kaleme aldıkları eserlerini daha çok "vatan hasreti", "dil sorunu", "iletişimsizlik", "kültür şoku", "din farklılığı", "uyum problemi", "ötekileştirilme" ve "Alman toplumu tarafından kabul görmeme" gibi konular etrafında şekillendirirler. Birinci nesil yazarların eserleri Almanya'daki göçmen Türklerin yaşamışlıklarına ayna tutar niteliktedir.

İkinci nesil yazarların birçoğu Almanya'da doğup büyümüşlerdir. Bu bağlamda eğitim, dil ve kültür açısından bakıldığında birinci nesil kadar büyük bir uyum problemi yaşanmamıştır ancak problemlerin çeşidi değişmiştir. Onlar için bir "kimlik arayışı" söz konusudur ve bu durum eserlerine "arayış" ve "aidiyet sorunu" şeklinde yansımıştır.

Üçüncü nesil yazarlar ise kendilerini "Avrupalı Türkler" olarak görmüşler ve eserlerinde birinci ve ikinci nesil yazarların eserlerine benzemeyen, kendilerine özgü evrensel konuları ele almışlardır.

Konu edindiğimiz yazar Bekir Yıldız'ın "*Türkler Almanya'da*" isimli romanı ilk göçmen edebiyatına dâhildir. O dönem göçmenlerin yaşamışlıkları yazarın usta kalemi, geniş bakış açısı, dikkatli gözlemleri ve akıcı diliyle okuyucuya aktarılmıştır.

Yazar Bekir Yıldız'ın Almanya'da kaldığı süre zarfında tanıklık ettiği olaylar çerçevesinde şekillenen "*Türkler Almanya'da*" isimli eserinin otobiyografik unsurlar içerdiği görülmektedir. Bu bağlamda eser, Pozitivist yöntem ile incelenecektir. Pozitivist yöntem "*edebi*

*Adelbert von Chamisso (1781-1838). Fransız Devrimi'nden kaçarak aristokrat ebeveynleri ile sekiz yaşında Almanya'ya gelen romantik yazar.

eserin, öncelikle yazarının hayat hikâyesine bağlı, hayat hikâyesinin ürünü olduğuna inanıp hayat/eser ilişkilerini keşfetme amacını taşır" (Aytaç, 2013: 109).

Çalışmanın amacı, birinci nesil yazarlardan olan Bekir Yıldız'ın gözünden Almanya'ya göçmen işçi olarak giden birinci nesil Türklerin karşılaştıkları tüm zorlukları ve iki ulus arasındaki sosyo-kültürel farklılıkları tespit ederek eser ve yazar arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmaktır.

1. Bekir Yıldız'ın Hayatı Ve Eserleri

Yazar, 3 Mart 1933'te Urfa'da doğmuştur. Babasının polis memuru olması nedeniyle çocukluğu Van, Kastamonu, Gaziantep ve Adana gibi çeşitli illerde geçmiştir. Anadolu'nun çeşitli illerinde geçen çocukluk dönemi, yazarın farklı bakış açıları kazanmasını sağlamıştır. Kazandığı bu değişik kültür ve yaşam biçimleri onun eserlerinde de görülmektedir. Yıldız, İstanbul Erkek Sanat Okulunda eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul Matbaacılık Okulundan mezun olur. Eğitimi sonrasında bir süre dizgi operatörü ve öğretmen olarak görev almıştır. Yazarlık mesleğini icra ederken ekonomik nedenlerden dolayı Almanya'ya göçmen işçi olarak gitmiştir.

Hem göçmen yazını hem de bu yazın öncesinde kaleme aldığı eserleri ile sıklıkla adından söz ettiren Bekir Yıldız, eserlerinde daha çok memleketi olan Şanlıurfa ve Güney Doğu Anadolu yöresindeki töre, gelenek/görenek, ağalık, köy yaşantısı, kan davası gibi konuları ele almıştır. Bu minvalde kaleme aldığı ilk eseri, 1951 yılında yayınlanan "Reşo Ağa" isimli kitabıdır.

1962-1966 yılları arasında Almanya'ya göçmen işçi olarak giden Bekir Yıldız, göçmen edebiyatı alanında önceden de zikrettiğimiz gibi birinci kuşak yazarlar arasında yer alır. 1966 yılında kaleme aldığı "*Türkler Almanya'da*" isimli romanı Göçmen Edebiyatı'nın ilk eserlerinden biridir. 1966'dan sonra Almanya'dan Türkiye'ye dönen Bekir Yıldız, Asya Yayınevi'ni kurmuştur. Yayıneviyi kapattıktan sonra yalnızca yazarlık mesleğini icra ederek farklı edebi türlerde eserler vermiştir. Bekir Yıldız'ın bazı eserleri şunlardır:

Öyküleri: Reşo Ağa (1968), Kara Vagon (1968) Yazar 1969'da May Edebiyat Ödülünü almıştır. Kaçakçı Şahan (1970) eseri ile 1971'de Sait Faik Hikâye Armağanını kazanmıştır. Sahipsizler (1971), Evlilik Şirketi (1972), Beyaz Türkü (1973), Alman Ekmeği (1974), Dünyadan Bir Atlı Geçti (1975), Demir Bebek (1977), Mahşerin İnsanları (1982) ve Bozkır Gelini (1985) dir.

Röportajları: Harran (1972), İnsan Posası (1976), Yaman Göç (1984), Yargılayan Zaman İçinden (1984), Allah'ın Gölgesine Koşanlar (1991) ile Yunus Nadi Röportaj Ödülü almıştır.

Romanları: Türkler Almanya'da (1966), Halkalı Köle (1980), Aile Savaşları (1984), Ve Zalim ve İnanmış Kerbela (1986), Darbe (1989) 1990'da Milliyet Yayınları Roman Ödülü almıştır.

Çocuk Kitapları: Arılar Ordusu (1981), Ölümsüz Kavak (1981) ve Şahinler Vadisi (1981) (bkz: Yıldız, 2012).

Yıldız'ın yayın dünyasına sunduğu katkılardan birisi de 1974 yılında kurulan Türkiye Yazarlar Sendikası'nda yürüttüğü çalışmalarıdır. Bu sendika "*Türkiye'nin özgürlük, barış ve kültürel gelişim ve dayanışma mücadelesinde üzerine düşen görevi onurla yerine getiren bir aydınlar kuruluşu*"dur (Türkiye Yazarlar Sendikası, 2013).

Aralarında Bekir Yıldız'ın da bulunduğu ilk Kurucular Kurulu üyeleri arasında Türkiye'nin tanınmış, saygın edebiyatçılarından Yaşar Kemal, Aziz Nesin, Adalet Ağaoğlu, Orhon Murat Arıburnu, Turgut Uyar, Adnan Özyalçın, Tomris Uyar, Leyla Erbil, Nihat Behramoğlu ve Ali Özgentürk gibi isimler vardır. Yapılan ilk genel kurulda Yaşar Kemal genel

başkan, Bekir Yıldız ise ikinci başkan seçilir. Türkiye Yazarlar Sendikası'nın kuruluş amacı şu şekildedir:

“Amaçları, sermaye – emek çelişkisinde, sermayeye karşı disiplinli bir güç oluşturma ve emeğin örgütlenmesi gereksiniminden doğmuştur. Yazarların emeğini, sermayeye karşı korumak; hukuki, sosyal, kültürel, ekonomik temel hak ve özgürlükleri savunmak ve geliştirmek; gerçek söz ve yazı özgürlüğünün sağlanması, korunması için her türlü mücadeleyi yürütmek şeklinde açıklanmaktadır” (Türkiye Yazarlar Sendikası, 2013).

Toplumcu-gerçekçi bir yazar olan Bekir Yıldız'ın eserlerinde de kurucuları arasında yer aldığı Türkiye Yazarlar Sendikası'nın amacına yönelik izler görülür. Bu çalışmada ele alınan “*Türkler Almanya’da*” isimli eserinde de Almanya’da bulunduğu süreçte emek/sermaye arasındaki çelişkiye dair eleştirel bir tutum sergilemiştir. Kaleme aldığı eserleri ve yayın dünyasına sunduğu katkıları ile sıklıkla anılan Bekir Yıldız, 1998 yılında İstanbul’da hayatını kaybetmiştir.

2. Türkler Almanya’da (1966)

Bekir Yıldız 1962-1966 yılları arasında Almanya’da yaşamıştır. Yazar, 1966’da yayınlanan bu eserini “yurtdışında çalışan Türk işçilerine” ithaf etmiştir. Roman, altı bölümden oluşmakta ve her bölüm içerikten alınan bir kesit ile başlamaktadır.

Eserde, yazarın gözlemleri üzerinden Almanya’ya işçi olarak giden göçmenlerin hikâyeleri, göç nedenleri, gidiş amaçları ve orada karşılaştıkları çeşitli zorluklar aktarılmıştır.

Eser, bir nevi Bekir Yıldız'ın otobiyografik bir anlatımı olarak okuyucuyla buluşmaktadır. Romanın ana karakteri olan Yüce'nin tek amacı bir matbaa makinesi alıp ülkesine geri dönmektir. Bu hedefine ulaşmak isteyen Yüce, bir fabrikada çalışmaya başlar. Bekir Yıldız'ın da aynı amaç doğrultusunda Almanya’ya işçi olarak gittiği bilinmektedir. Yazar, Almanya’da bulunduğu süre boyunca tanık olduklarını sade ve anlaşılır bir dille, zaman zaman da sisteme yönelik eleştirel tavrını ortaya koyarak kaleme almıştır.

Roman, içlerindeki umut ve endişe zinciri ile göç yolculuğuna adım atan Türklerin ilk durağı olan Sirkeci tren garındaki kalabalığa iştirak etmeleri ile başlar. İstasyon, idealleri uğruna türlü güçlüklerle Anadolu’nun çeşitli bölgelerinden gelerek memleketlerini geride bırakan insanlarla doludur. Sirkeci’den kalkacak tren ile Almanya’ya göç yolculuğuna başlayacak olan Türklerin hepsinin ortak bir istenci vardır: “Para kazanmak” (bkz: Yıldız, 2012).

3. Sirkeci’den Münih’e

Yıldız, Sirkeci’den başlayan bu göçün önceki göçlere hiç benzemediğini şu cümlelerle aktarır:

“Her şeyi ile var olan vatandan, yurttan kaçıştır bu... Ama zorunlu, zorlayıcı kaçış... Bu defa sebep tabiatın değil, insanların tükenişi. Göç bu tükenişe son direniş... Belki de kaçmakta olan gizli bir kahramanlık... Gideceğin yerin üstünlüğünü peşinen kabullenmiş, küçüklük duyguları içinde kıvranan, arsızlaşmış kahramanlık...” (Yıldız, 2012: 1).

O ana dek köyden kente dahi göç etmemiş kimselerin Avrupa’ya göçü iktisadi zorunlu bir göç, bir kaçış, aynı zamanda da bir arayıştır. Hatta öyle ki, eserin ana kahramanı Yüce, bu uğurda gurbete giderken kendisini tren garına uğurlamaya dahi gelemeyecek derecede bir yoksulluk içerisinde olan ailesini arkasında bırakarak yolculuğa çıkmak zorunda kalır.

“O gün, beni uğurlamaya, karım ve çocuklarım gelememişti. Onlar iki hafta önce karımın babası tarafından, Anadolu’nun ücra bir kasabasına götürülmüş ve böylece iki haftalık ev kirası tasarrufu hesaplanmıştı. Hâlbuki ben, karımın istasyonda olmasını, sıcak bakışlarıyla beni uğurlamasını ne kadar isterdim. Ya çocuklarım... Kara oğlum, pamuk kızım, şimdi fakir bir kasabanın, küçük ve soğuk odasında, baba ocağından uzak

kalmışlardı. Düşüncemin bu noktasında mırıldandım: "Baba ocağı mı kaldı sanki..." (Yıldız, 2012: 2).

Para kazanabilmek ve para biriktirebilmek gibi ortak bir gaye ile Heidelberg'e varmak üzere Sirkeci'den kalkan trendeki yolcular arasında bulunan romanın diğer ana karakterlerine bakıldığında; Yüce ile birlikte Garip Recep, Nihat, "baba" lakabı ile Osman Bey yer almaktadır. Romandaki anlatım Yüce'nin gözlemleri doğrultusunda aktarılmaktadır.

Yüce'nin Almanya'ya gidiş nedeni eserde şöyle anlatılır:

"Gayem para biriktirip bir matbaa makinesi almaktı. Fakat sonunda anladım ki, Türkiye'de ne kadar çok bilgili olursan ol, ne kadar çok çalışırsan çalış, eğer omurga kemiğin öne eğilmek için yumuşak değilse, her şey başkalarının yanında çalışmaktan öteye gitmeyecektir. Ve bir kanun: "Türkiye'de emek ucuz, mal pahalıdır." Netice olarak, patronun verdiği parayı pusuda bekleyen ev sahipleri, mahalle bakkalları veya başkaları elinden alıyor ve kazancımı uç uca bile yetiştiremiyordum. Geriye gene de, boşu boşuna çalışmak, düzensizliği cılız bedenimle dengelemek hep sana düşüyor... Oysaki çalışmak, bir gayeye erişmeye sağlayacaksa, daha fazla çalışmayı yaratabilir. Hülâsa olarak Türkiye'de insana ancak gölde yüzebilecek kadar imkân veriyorlar, sonra da okyanusun ortasına atıp: "büyük balıklar küçük balıkları yer" diyorlar. (...) Neticede bütün bunları anlar anlamaz idealim olan makineye sahip olabilmek için Almanya'ya gittim. Böylece başkalarının bilgisiz kafalarıyla verdikleri iş emirleri yerine, alacağım makineyle kendi bilgi ve yeniliklerimi tatbik imkânı bulabilecektim. Şimdi anlıyorsunuz değil mi? Bu bakımdan Almanya'da her şey bir makineye bakar" (Yıldız, 2012: 145-146).

Yüce'nin trende karşılaştığı ilkokul arkadaşı Nihat ise Almanya'da çalışarak bir araba alma gayesi içindedir. Her ne kadar eski arkadaş olsalar da Yüce ile Nihat çok farklı karakterlere sahiptir. Nihat, trene biner binmez göç eden diğer insanları küçümsemeye, eleştirmeye başlar. Ona göre Alman hükümeti işçi seçiminde sadece başarılı insanları kabul etmelidir. Yüce ise tam tersini düşünür. Yüce, Almanya'ya gidenlerin içinde yetenekli/yetişmiş kişilerin de olduğunu ifade eder. Ona göre asıl önemli olanın öncelikle Türkiye'de bu yetenekli insanlara imkân sağlanmasıdır, ancak bunun böyle olmadığı ifadelerinden anlaşılır. (Yıldız, 2012: 3-4).

Yolculuk esnasında ilk gümrük kontrolü Avrupa'nın başlangıcı sayılan Edirne'ye varmak üzere iken gerçekleşir. Bavulları kontrol edilen Türkler, gümrük memuruna yalan söylemekten imtina etmezler. Hatta Nihat kontrol sırası kendisine geldiğinde bir fırsatını bulup beş bin lirayı Yüce'nin eline sıkıştırarak gümrükten kaçırmayı başarır. Lakin hiç kimse benzer bir davranış biçimini Alman gümrük memuru karşısında sergileyemez. Zira hepsi memleketlerinde öğrendiği "Almanya'da yalanın affı olmaz" sözünü düstur edinmişlerdir. Dolayısıyla Alman gümrük memurunun isteği doğrultusunda yanlarındaki on paketten fazla olan her sigara paketi için 2 Mark ödemek zorunda kalırlar. Ödeyemeyecek durumda olanlara Alman gümrük memuru bir kolaylık sağlayarak çalıştıkları fabrikaya bu durumu bildireceklerini ve daha sonra ödeyebileceklerini söyler.

4. Almanya ile İlk Tanışıklık

Sirkeci'den hareket eden tren, zorlu ve uzun bir yolculuktan sonra Münih'e varır. Göçmen işçiler, trenden iner inmez çalışacakları fabrikanın yakınında bulunan "Heim" adı verilen barakalara yerleştirilir. Burada tuvalet, banyo, yemek salonu ve oturma odası ile bir de televizyon odası bulunmaktadır; Türklerin birçoğu televizyon ile ilk kez burada karşılaşmış ve şaşkınlıklarını gizleyememişlerdir: "Henüz radyonun havadan sesi nasıl alıp bize verdiğini bilemeyen insanlar olarak, televizyonun havadan resim yapmasına büsbütün şaşmıştık" (Yıldız, 2012: 24) cümlesiyle Yüce televizyon ile bu ilk buluşmayı dile getirmiştir.

Türk işçiler ertesi gün iş dağılımı sırasında ikinci bir şaşkınlık daha yaşarlar; çünkü kimse meziyeti doğrultusunda bir işe verilmemiştir. İşçilerin tümü beden kuvvetleri ile doğru

orantılı işlere yerleştirilmiştir. İş beğenmeme gibi bir lüksleri olmadığını şöyle ifade ederler: “Almanya’da iş beğenmemek, ibadet etmek için cami beğenmemeye benzer” (Yıldız, 2012: 25).

İş dağılımındaki sorunların yanı sıra işçilerin bir de dil sorunu vardır. Birçoğu Almanca bilmemektedir. Aralarında bir tek Yüce kendini ifade edebilecek derecede bir Almanca bilgisine sahiptir. Yüce, ihtiyaç dâhilinde tercümanlık yapmaktadır ve bazı arkadaşlarına da Almanca öğretme çabası içindedir. Fakat işçilerin birçoğu öğrendikleri birkaç Almanca kelime ile yetinmekte ve daha fazlasını öğrenmek için çabalamamaktadır. İşçilerin çoğunluğu sadece Türkler ile vakit geçirmektedir, nasıl olsa birkaç yıl içinde memleketlerine geri döneceklerdir. Dolayısıyla Almanlar ile iletişim kurmakta her ne kadar zorlansalar da bu sorunu göz ardı etmişlerdir. Yoğun çalışma saatlerinden arta kalan vakitlerinin çoğunu dil öğrenmeye ayırmaktansa dinlenmeye ayırmayı yeğlemişlerdir. Zira Alman iş disiplini alıştıkları şartlardan oldukça farklı ve yorucudur. İşçilerin dakik ve atik olmalarını gerektirmektedir. Fabrikadaki öğle molasında Yüce, Alman bir işçiye ellerini yıkayabileceği bir yer sorması üzerine “*hem yürü hem konuş, daima iki işi bir arada yapmaya çalış. Elini yıkayacak zaman yok. Biz yemeği çatala yeriz. Yemekhane buradan 200 metre uzakta. Yemek yiyip döndüğümüzde de, saat 12’yi 25 geçmiş olmalı*” (Yıldız, 2012: 31) cevabı ile karşılaşmıştır. Yüce’nin 25 dakikalık öğle molası karşısındaki şaşkınlığı işçilerin dakikliğine ve iş yoğunluğuna dair örnek teşkil etmektedir.

5. Kadın/Erkek İlişkileri – Kültürel Farklılıklar

Yoğun çalışma temposunun yanı sıra Türk erkeklerinin bir diğer şaşkınlığı da kadın erkek ilişkilerindeki rahatlık olmuştur. Türkiye’de var olan toplumsal baskı neticesinde bastırılmış olan cinselliğin Almanya’da özgürce yaşanabildiğine tanıklık ederler. Kıvılcım isimli bir gencin arkadaşlık ettiği 13–14 yaşlarındaki bir genç kızla cinsel birliktelikte bulunmasına karşın Osman Bey’in “*bizim zamanımızda, bir kadın evlendiği zaman, domunu bile indirmeye utanırdı...*” (Yıldız, 2012: 43) söylemi Türk kültürü ile Alman kültürü arasındaki farkı özetler niteliktedir.

Türkler bu farklılıkları ilk olarak “Faşing” adı verilen bir karnavala katıldıklarında gözlemlene fırsatı edinirler. Kadınların istediği bir erkekle özgürce dans etmesi, hatta bu dans teklifini bizzat kadınların yapıyor oluşu bir hayli şaşırtıcı ve sıra dışı bir durum olarak değerlendirilir. Söz konusu bu durum karşısında kocalarının ne düşündüğünü merak eden Türk erkeklerine, Alman kadın durumunun sıradanlığını şu şekilde açıklar:

“Çünkü faşingte insanlar dilediği gibi eğlenebilir. Bir kadın faşingten başka zamanlarda daima kendisini bir erkeğin dansa kaldırmasını bekler. Böylece çoğu zaman, insan istemediği erkekle dans etmeye mecbur olur. Bazen de bir kadının arzu ettiği bir erkek, onu hiçbir zaman dansa kaldırmayabilir. İşte faşingin kadınlara sağladığı imkân budur. Yani tercih hakkı bu defa kadının olmuş, onun arzu ve hislerine hizmet edilmiş olur. Bu bakımdan o gece kocamla dans etmedim. Çünkü onunla dilediğim her zaman dans edebiliyorum. Kocam beni serbest bırakıyor, çünkü ben eğlenirken, o oturup beni beklemiyor ya... O da, dilediği kadına koşuyor. Böylece ikimiz de, birbirimizde bulamadığımız nitelikleri başkalarında tamamlıyoruz” (Yıldız, 2012: 65).

Kadın erkek arasındaki ilişkilerde, kadının bu denli söz hakkına sahip oluşu dönemin şartları gereği Türkler ve Almanlar arasındaki belki de en büyük farklılıklardan biri olarak dikkat çekmektedir. Ekonomik özgürlüğünü elde etmiş Avrupalı kadın, sosyal hayatta olduğu gibi evliliğinde de söz hakkına sahiptir. Hatta kendisini herhangi bir eylemi gerçekleştirirken özgür iradesi ile seçim yapma hakkına sahip olarak görmektedir. Nitekim Türk erkek işçilerinden kimileri bu durum sebebiyle Avrupa’da istedikleri her kadını elde edebilecekleri yanılgısına düşmüştür. Bazı Türk erkekleri de bu durumu ahlaksızlık olarak görmüştür. Kitabın ana karakteri Yüce ise kendi yorumunu “*Şimdi anlıyorum ki, Avrupalı insanlar çok bedbaht. Kadın erkekle rekabet yaptıkça, ahlaksızlığın da hududu genişliyor*” (Yıldız, 2012: 65) cümlesi ile dile getirir.

Eserde Ayşe ve Sevim nezdinde göçmen Türk kadınının Almanya'da ve Türkiye'deki yaşantıları gözler önüne serilir. İki farklı kadın tiplemesinde kültürel farklılıkların iki ülkede de aynı olmadığı görülür. Sevim'in bir Alman ile evlenmesinin arka planında kızlık meselesinin yatıyor oluşu "*bir Türk 'Evleniriz' diye kandırmış onu, sonra da savuşup gitmiş. Bu defa bir Almanla düşüp kalkmış. Memleketine dönse kim alırdı onu, ama Alman için önemi yokmuş kızlığın. Evlenmişler işte...*" (Yıldız, 2012: 172) cümleleri ile aktarılmaktadır.

Ayşe ise Türkiye'de bulunduğu süre zarfında eve sıklıkla sarhoş gelen kocası tarafından şiddete maruz kaldığı ve Almanya'daki rahat yaşantısından ödün vermek istemediği için kocasının yanına, Türkiye'ye dönmeyi reddeder. Kocasının aşırı ısrarları üzerine boşanmak istediğini bir mektupla bildirir; ancak Ayşe'nin hayalleri, kocasının Almanya'ya gelmesiyle son bulur. Ayşe vücuduna saplanan bıçak darbeleriyle hayatını kaybeder.

6. Çalışma Sistemindeki Farklılıklar

Eserde sosyal yaşam, kadın / erkek ilişkilerindeki farklılıkların yanında, yoğun çalışma temposu ile yüz yüze olan işçilerin iş disiplini karşısında çektikleri zorluklar konu edilmektedir. Zira karşılaştıkları çalışma sistemi, Türklerin kendi memleketlerinde alıştıkları çalışma şartlarından oldukça farklıdır. İşçiler, sabahları saat tam yedide iş başı yapıp, akşamları da beş buçuğa dek çalışmak zorunda kalırlar. Ayrıca her şey saati saatine uygun yapılmalıdır ve bant sistemine uyum sağlamaları gerekmektedir. Dolayısıyla tüm işçiler adeta sportif birer atlet gibi hızlı ve dakik olmalıdır. Almanya'ya işçi olarak giden kişilerin zaman içerisindeki değişim sürecini Koray Üstün şu cümleler ile belirtir:

"Türkiye'den Almanya'ya uzanan göç süreci; topraksızlık, gıdasızlık, makinesizlik gibi nedenlerden doğan göç düşüncesi ile başlar; ailesel tepkiler ve resmî kontrol sistemleriyle devam eder ve işçilerin Almanya'ya ulaşmalarının ardından üretim faaliyetleri içerisinde makineleşmeleri ile sona erer" (Üstün, 2017: 81).

Yüce, bir süre sonra çocuklarını ve karısını da Almanya'ya getirir ve karısı da bu bant sisteminin ayrılmaz parçalarından biri olur. Yüce, karısının mağazalara hazır elbise diken tezgâhını şu cümleler ile betimler.

"Bütün mesele düz bir parçayı dikiş makinesine vermektir. Fakat bu işin sinsi bir güçlüğü vardı. O da elektrik enerjisine köle olmaktı. Yani motor ne kadar hızlı dönerse, işçi de aynı çabuklukla elektrik motoruna boyun eğecek ve onun homurdayan ağzına hep bez tıkayacaktı. Bir de dikkat edeceği bir şey vardı: Almanya'nın her yerinde olduğu gibi, kadın erkek farkı gözetmeyen zincirdeki halkasını zamanında ve tam yapacak, halkada kopukluğa sebep olmayacaktı. Fazla kazanmak isterse de mani olan yoktu. Bütün mesele yakalanması için daha önce kurulan barikatları kurşun yağmuru altında geçmek isteyen bir gangster cesaretine ve enerjisine sahip olmaktı" (Yıldız, 2012: 81).

İşçiler, kesintisiz bir üretim esasına dayalı olan sistemde âdeta makineleştirilmiştir. Kronometreler ile zamanın ölçüldüğü ve bir günün önceki günden farksız olduğu bir sistem içerisinde, yorgunluktan bitkin bir şekilde evlerine kendilerini zor atarlar. Dinlenme ve uyku onlar için bir ödüldür.

Eserde Almanya'daki bu zorlu mücadeleyi gerekli ve bir noktada katlanılabilir kılan nedenlerden birisinin de hayat standartlarındaki denklik olduğu vurgulanmaktadır. Hayat standartları en az kazanana göre ayarlanmıştır. Yıldız bu durumu şöyle dillendirir: "*Keza en az para alanla, çok para alan arasındaki fark da, gölle deniz gibi değildir*" (Yıldız, 2012: 78). Lakin Alman işçi ile Almanya'da çalışmaya başlayan yabancı işçiler arasında niteliksel farklılıklar mevcuttur. Bu durum eserde bir çocuğun, üvey anne ile öz anne tarafından yetiştirilmesinden kaynaklanacak farklılığa benzetilir:

"Almanya, kocaman kafalı, iri pazulu tabiri caizse, çam yarması tipi insanlar ithal etmektedir. Hiçbir yabancı işçi bir Alman'a göre yeteri kadar bilgili ve karakterli sayılmaz. Bu bakımdan onlar daima ayak işlerinde veya yeraltında çalışacak, hatta

lisanlarını geç öğrenecek nitelikte insanları memleketlerine sokmaya çalışırlar. Maksat gözlerin geç açılması, dertlerini, uğradıkları haksızlıkları idrak ve ifadeden aciz olmalarını sağlamaktır. Bu bakımdan Almanya'ya imtiyazlı gidenler köyden gelmiş, kaderlerine çoktan boyun eğmeye alışmış kimselere nispetle daha hafif ve kibar işlere verilir. Bunun neticesi olarak da alacakları ücret az olur. Halbuki çam yarmaları, gözü küllüler, ağır işlere sürülürken bunlara fazla ücret ödenir. Fakat şurasını da iyi bellemek gerekir ki, bu fazla ücret ancak yabancı ülkelerden gelen, işçi gruplarına göre farklıdır. Yoksa ağır işlerde çalışan bir Alman işçisinin alacağı ücret gayet tabii ki, bir yabancıya göre gene fazladır” (Yıldız, 2012: 137).

Bu ağır işlere örnek olarak romanda yer alan “Baba” lakaplı Osman Bey'in çalışma şartları verilebilir. Onun işi, zehirli gaza maruz kalarak çalışmasını gerektirmektedir. Osman Bey'in amacı, para biriktirip oğlunu üniversiteye göndermektir. Kalp hastası olduğunu saklayarak, kurum muayenesine kendisinin yerine bir başkasını sokup Almanya'ya girişini sağlayabilmiş fakat kalbi bu çalışma temposuna dayanamayarak zayıf düşmüş ve hayatını kaybetmiştir. Naaşı Türkiye'ye göndermek için gereken 3800 Mark'ı arkadaşları kendi aralarında toplasalar da sıkı Alman kanunları cesedin üç günden fazla bekletilemeyeceği kuralı ile naaşın Türkiye'ye gönderilişini engeller. Cesedin Almanya'ya gömülmesi neticesinde taşıma masrafı ödenmeyecek, üstelik toplanan para Türkiye'de bulunan ailesine gönderilebilecektir. Almanlar bu durumun daha kârlı olduğunu belirtmiştir. Nitekim Osman Bey'in naaşı memleketine gönderilememiş, çaresiz bir şekilde Alman topraklarına gömülmek zorunda kalmıştır. Osman Bey, gurbete geliş amacına ulaşmadan hayata veda etmiştir.

7. Öz Benliğini Yitirenlere Dair

Almanya'ya geliş amacını gerçekleştiremeyen bir diğer kişi de Garip Recep olmuştur. Garip Recep, Elazığ'dan Almanya'ya köydeki maddi-manevi tüm sıkıntılarından kurtulup birkaç öküz alacak parayı biriktirip köyüne geri dönmek gayesi ile yola çıkmıştır. Memleketine döndüğünde üvey babasının gazabından kurtularak karısı ve çocukları ile birlikte rahat bir yaşam süreceği umuduyla çıktığı bu yolculukta zamanla ideallerini unutmuştur. Çalışarak biriktirdiği para ile bir araba almış, arabası ile köy meydanında hava atacağı günü beklerken bir trafik kazasında hayatını kaybetmiştir.

Nihat ise gümrükten kaçırdığı Türk parası ve biriktirdiği marklar ile bir araba alır. Fakat bir gün misafir olarak davet edildiği evdeki Alman ev sahibinin hanımına sarkıntılık ettiği gerekçesi ile sınır dışı edilir. Nihat'ın bu tür bir eyleme geçişinin nedeni, Türkiye'deki kadın erkek ilişkilerine nazaran Almanya'daki kadınların daha serbest bir yaşam sürmesidir. Lakin Nihat bu durumu tam olarak kavrayamamış ve istediği her kadınla birlikte olabileceği yanılgısına kapılarak evlerine misafir olduğu bir kadına sarkıntılık etmekte bir sakınca görmemiştir.

Nitekim bu durum Almanların Türklere bakış açısını tamamen değiştirmiştir. Artık Almanlar için her Türk erkeği Nihat gibi güvenilmez olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla yaşanan bu hadise Türklerin sosyal yaşantısını oldukça olumsuz etkilemiştir. Örneğin Yüce, karısı ve çocukları Almanya'ya geldiğinde çıktığı ev arayışından uzun bir süre eli boş döner. Almanların gözündeki Türklerin konumu eserde “*bizlere, orduları içine sızacak bir casus gözüyle bakıyorlardı sanki*” (Yıldız, 2012: 75) cümlesi ile dile getirilmiştir.

8. Milli Menfaat

İdeallerine ulaşmak için çalışmaya devam eden Yüce ve karısı ise farklı bir zorlukla karşılaşılır. Yüce'nin karısının pasaportunda bir mühür eksik olduğu için işine son verilir ve Türkiye'ye geri dönerek eksikliği gidermek zorunda kalırlar. Yola çıktıklarında Alman gümrüğü ile Türk gümrüğü arasında gözlemledikleri farklıklar eserde şu şekilde aktarılmaktadır:

“Türkiye'den gelirken Alman gümrükçüsünün bizi nasıl muayene ettiğini ve bir paket çigara için hepimizden nasıl ikişer Mark aldığını hatırladım. Kompartımandaki bu kadar eşyaya muhakkak sinirlenecek ve ne kadar çok işi olduğunu hesap edecekti. Fakat hiç

de böyle olmadı. Pasaportlarımızı kontrol ettikten sonra, delice alınmış eşyalara baktı ve gülümsedi. O kadar... Tıpkı barda söğüşlenen müşterileri kapıda tebessümle yolcu eden bar fedailerini gibiydi... Bir paket fazla cigara bırakmayan Alman gümrükçüsü bavullar dolusu Alman malı eşyaların çıkışına sevinliyordu. Çünkü Almanya'nın verdiği Marklar, gene Almanya'da kalmıştı. Ancak buna karşılık herkesin eline üç beş naylonla, Avrupa'da yirminci asrın oyuncağı haline gelen birkaç elektrik malzemesi tutuşturulmuştu" (Yıldız, 2012: 107).

Yıldız, bu tutumu eleştirel bir dille eserinde belirtmiştir. Ona göre bu "milli menfaat" gözetimi Türklerde üç beş kuruş kar etmek için göz ardı ediliyor, fakat Almanlar için tam tersidir. Yüce, Türkiye'ye döndüğü sırada kardeşi ile aralarında geçen bir konuşmada milli menfaati göz ardı ederek Türklerin bireysel çıkarlarını düşündüğünü şu cümlelerle belirtmektedir:

"Normal kur üzerinden bir Mark 222 kuruştur. Fakat hükümet, Almanya'da çalışan işçilerin Marklarını memleketimize getirmelerini sağlamak için, bir Marka 285 kuruş ödüyor. Bu arada Almanya'daki exportlar daha atik davranarak, bir Mark'a 285 kuruştan daha fazla ödüyorlar. Böylece Almanya'daki hayatlarını sırf para biriktirmekle geçirenler ve memleketin bütün sosyal meselelerini anlamak istemeden yaşayanlar, iş şahsi menfaatlere dayandı mı, üç beş kuruş gibi cüzi bir miktar için, milli menfaatimiz sayılan bu davaya ihanet ediyorlar" (Yıldız, 2012: 131).

Yüce, milli menfaat duygusundan uzak olanların medeniyet sarhoşluğu içerisine girerek gayelerine ulaşamadıklarını belirtir.

Almanya'da para biriktirmek için bir Alman gibi değil, bir amele gibi yaşamamanın zorunlu bir husus olduğuna dikkat çekerek göçmen işçilerin ideallerine ulaşmak yolunda bu duruma katlanmaları gerektiğini şu cümlelerle vurgular: "*Yurtdışına çıkarken, vatanımdaki insanların yoklukla mücadele etmesi gerektiğini biliyordum. Fakat şimdi de biliyorum ki, Almanya'daki Türkler, bu defa bollukla mücadele etmeye mecburdurlar*" (Yıldız, 2012: 194). Nitekim Yüce, iktisadi göç mücadelesinde kendisine ortak olan eşi ve çocukları ile amacına ulaşarak yurda dönüşünü bu şekilde gerçekleştirebilmiştir.

Sonuç

1960'lı yıllarda başlayan göç kervanı ile Türkiye'nin çeşitli bölgelerinden Almanya'ya işçi göçü başlamıştır. Avrupa ülkelerine göç edip orada yaşayan, bir süre sonra da yaşadıklarını kaleme almaya başlayan yazarlardan biri de Bekir Yıldız'dır. Yazar, "Türkler Almanya'da" isimli eserinde hayallerini gerçekleştirmek uğruna gurbete giden Türk vatandaşların Almanya'da içinde buldukları zor durumu yalın bir dille aktarmıştır.

Bekir Yıldız'ın bir otobiyografisi niteliğinde olan eserde Yüce gibi amacına ulaşip memleketine geri dönen, Garip Recep, Nihat, Osman Bey ve Ayşe Hanım gibi ideallerine ulaşamayıp ya memleketine eli boş dönen ya da gurbetten hiç dönemeyenlerin yaşantısı konu edilmiştir.

Eserde ismi zikredilen hayallerine ulaşamayanlar, Almanya'ya göçmen işçi olarak gidenlerin adeta arafta kalışına örnektir. Onlar, ilk olarak bir adaptasyon sorunu yaşamışlar, sonrasında ise bu sorunu aşmak isterken gidiş amaçlarından uzaklaştıkları için hayallerine ulaşamamışlardır. Nitekim Almanya serüveni hepsini değiştirmiş; bu değişimle beraber bazıları emellerine ulaşmak uğruna çıktıkları yolu tamamlayamamıştır.

Çalışmada, Almanya'ya göçmen işçi olarak gidenlerin yeni bir toplum karşısında yaşadığı şaşkınlık, Alman iş disiplinine alışma süreci, milli menfaat, vatan hasreti ile kültürel, sosyal ve toplumsal farklılıklar neticesinde karşılaştıkları çeşitli zorluklar yaşandığı tespit edilmiştir.

Bunun yanı sıra kadının sosyal hayattaki konumu ile Almanya ve Türkiye'deki yaşamsal farklılıklar olduğu görülmüştür.

Eserde Almanların, ülkelerine göçmen işçi alırken sadece iş gücü açığını kapatma gayesi ile gelen işçileri adeta birer makine olarak gördüğü eleştirel bir dille ifade edilmiştir. Zira Almanya’da çalışmak için zihin gücünden öte fiziksel kuvvetin ön planda olduğu yazar tarafından sıkça vurgulanmıştır. Bant sistemi ve seri üretimin söz konusu olduğu, dolayısıyla her işçinin mevcut sisteme itaat etmesi gerektiği, tıpkı bir çarkın dişlisi olarak yaşamını idame ettirmek zorunda olduğu belirtilmiştir.

Ayrıca, Almanya’ya gelen Türk işçilerin kültürel kimliklerinin göz ardı edildiği, bunun en büyük sorunlardan biri olduğu üzerinde durulmuştur. Nitekim Türk işçilere çalışmaya başladıkları ilk gün öğle yemeğinde domuz eti verilmesi, sudan çok biranın bulundurulması ve kurumların Kurban Bayramı’nda çalışma izni vermeyişi gibi konular üzerinden Türklerin kültürel kimliklerine ve geleneklerine özen gösterilmediği vurgulanmıştır.

Hayati risk taşıyan pozisyonlarda çoğunlukla göçmen işçilerin çalıştırıldığı, böylelikle insani bir değer yitimi yaşandığı gözler önüne serilmiştir.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen, Türklerin Almanlar sayesinde sıkı bir iş disiplinine sahip oluşu, emek ve sermaye minvalinde edindikleri deneyim, kadın-erkek ilişkilerine dair farklı bir çerçeveden bakma imkânı bulmaları ise olumlu kazanımlar olarak değerlendirilmiştir.

Kaynakça

- Asutay, H. ve Çelikten, S. (2013). “Birinci Kuşak Göçmen Yazınına Bekir Yıldız’ın “Alman Ekmeği” Açısından Bakış”, Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Sayı 26: 211-220.
- Aytaç, G. (2013). *Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi*, İstanbul: Say Yayınları.
- Dünkel, S. (2008). Interkulturalität und Differenzwahrnehmung in der Migrationsliteratur. Erröterung am Beispiel der deutsch-türkischen Autoren Emine Sevgi Özdamar und Feridun Zaimoğlu, Masterarbeit, Institut für Fremdsprachen Universität Bergen.
- Karakuş, M. ve Kuruyazıcı, N. (2001). “Almanya’da Oluşan Yeni Bir Yazının Tartışılması”; *Gurbeti Vatan Edenler Almanca Yazan Almanyalı Türkler*, Ankara: T.C Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Koyuncu, G. ve Asutay, H. (2018). “Bekir Yıldız’ın Gözünden Türkler Almanya’da”, Akademik Bakış Dergisi Sayı 69:1-11.
- Nakiboğlu, M. (2020). “Almanca” *Gençlerin Dili Kanakça*, Ankara: Gece Kitaplığı.
- Tuncay, S. (2010). “Avrupa Birliği Üyeliği Sürecinde Göç Olgusunun İrdelenmesi ve Almanya Örneğinin Analizi”, *Türkbilim Dergisi Sayı 2:1-30*.
- Üstün, K. (2018). *İş ve İş Bulma Sorunsalı Ekseninde Bekir Yıldız’ın Öyküleri*, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırma Enstitüsü Dergisi, 81-100.
- Yıldız, B. (2012). *Türkler Almanya’da*, İstanbul: Everest Yayınları.
- https://turkiyeyazarlarsendikasi.org/?option=com_content&view=article&id=15&Itemid=5%20%3B (Erişim tarihi: 20.01.2021)

ETİK ve BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar(lar) beyan eder. Aksi bir durumun tespiti halinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi’nin hiçbir sorumluluğu olmayıp, tüm sorumluluk makale yazarlarına aittir.